

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ,
ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Նազենի Նորիկի Մինասյան

Արմավիրի թիվ 9 հիմնական դպրոց ՊՈԱԿ

Մենթոր ուսուցիչ՝ Անի Իսկանդարյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
ԳԼՈՒԽ 1 ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ, ՆԱԽԱՋԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ	
1.1 Ինքնուրույն ու նախաձեռնող սովորողի և ուսուցչի համագործակցությունը դպրոցում.....	5
1.2 Սովորողի ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը անգլերենի դասավանդման ընթացքում.....	10
Եզրակացություններ.....	14
Առաջարկություններ.....	15
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես ամբողջ աշխարհում, այնպես էլ մեր երկրում կրթական համակարգում ակտիվ կերպով իրականացվում են բարեփոխումներ: Դա հիմնականում պայմանավորված է ժամանակի նոր մարտահրավերներով, որոնց առաջքում աննախադեպ գիտատեխնիկական առաջընթացն է, տեխնոլոգիաների սրընթաց զարգացումը: Որպեսզի բարեփոխումները դառնան կայուն իրականություն, դրա տերը պետք է լինեն պետության շահագրգիռ կողմերը, և փոփոխությունը պետք է բխի նրանցից, թե այդ ընթացքում դեր կունենա նաև միջազգային ուղղորդումը: Բարեփոխումների առանցքում, անշուշտ, կրթության առաջնային շահակիցների՝ սովորողների մոտ հիմնարար գիտելիքների ամրակայումն է ու առավել կարևոր կարողությունների և հմտությունների ապահովումը:

Նորովի մատուցելու և դասավանդման արդյունավետությունը բարձրացնելու ձգտումը կրթական համակարգի շահագրգիռ կողմերին դրդել է նոր սկզբունքներ և մարտավարություններ մշակել, որոնցից հաջողվածները լայն տարածում և կիրառություն են գտել, լրացվել, վերամշակվել և վերածվել մեթոդների: Նոր կրթական պահանջների հիմքում դրված է այն առանցքային գաղափարը, որ դասավանդելն ու սովորելը պետք է հավասարապես փոխկապակցված լինեն, միայն այդ դեպքում սովորելը արդյունավետ դասավանդման արդյունք կհամարվի: Միայն դասավանդողի հետևողականության և սովորողի ջանասիրության դեպքում են լավագույն արդյունքներ գրանցվում:

Անշուշտ, չի կարելի հերքել դարերով եկած այն կարծրատիպը, որ նոր լեզու սովորող յուրաքանչյուր անձ բառապաշարի և լեզվական կանոնների մատուցման անհատական մոտեցում է պահանջում, ուստի չի կարող մեկ անձի դեպքում հաջողություն արձանագրած մարտավարությունը համարվել բացարձակ արդյունավետ: Այդպես է նաև անգլերենի ուսուցման պարագայում: Ուստի ուսումնական առարկայի համար սահմանված կրթական չափորոշչային վերջնարդյունքին հասնելու համար անհրաժեշտ է, ու ուսուցիչն ունենա համապատասխան մասնագիտական որակներ, տիրապետի նոր, զարգացում ապրող կրթական պահանջներին, բարձրացնի սովորողների հետաքրքրությունն առարկայի հանդեպ և կարևորի սովորողի դերը դասի ժամանակ:

Արդյունքում կունենանք իր որոշումների մեջ ինքնուրույն, կրթության և կյանքի այլ ասպեկտներում նախաձեռնող, կյանքի իրողություններին ստեղծագործաբար մոտեցող սերունդ: Ստացվում է, որ նոր ինտերակտիվ մեթոդների ներդրումը հնարավորություն կտա սովորողին դառնալ դասի ընթացքի կենտրոնական սուբյեկտը, նա կդադարի հիմնականում լսողի իր դերում լինել, կսովորի,

կտվորեցնի, կհետազոտի՝ ամրապնդելով մի շարք կենսական նշանակության հմտություններ ու կարողություններ և:

Հետազոտության թեմայի արդիականությունը: Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է կրթական համակարգի բարեփոխումների արդի շրջափուլում կրթական չափորոշիչներով սահմանված վերջնարդյունքներով, համաձայն որոնց՝ ուսուցիչն ամեն կերպ պետք է խթանի սովորողի ինքնուրույն մտածելու, կշռադատելու, որպես նախաձեռնող հանդես գալու, ստեղծագործական մտածելու ունակությունները՝ ամեն կերպ խթանելով սովորողի ինքնուրույն գործելու ցանկացած դրսևրում:

Հետազոտության նպատակը: Ցույց տալ ուսուցչի և սովորողի արդյունավետ փոխգործակցության դերը վերջինիս մոտ մի շարք կենսական նշանակության կարողությունների ու հմտությունների զարգացման գործում:

Հետազոտության խնդիրը: Հետազոտության խնդիրն է կարևորել սովորողի դերը կրթական համակարգում՝ որպես նախաձեռնող, ինքնուրույն մտածող ու գործող, ուսումնական գործընթացին ստեղծագործաբար մոտեցող սյուբեկտի:

ՉԼՈՒՒՆ 1 ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ, ՆԱԽԱԶԵՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱԿԱՆԴՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

1.1 Ինքնուրույն ու նախաձեռնող սովորողի և ուսուցչի համագործակցությունը դպրոցում

Միջազգային փորձը վկայում է, որ կրթության ոլորտում հաջողության հասնելու համար կարևոր է ունենալ բարձրակարգ ուսուցչական կազմ և ժամանակի պահանջներին համապատասխանող, աշակերտների սովորելու ցանկությունը խթանող բովանդակություն: Եթե կրթական համակարգը չունենա բարձրակարգ մանկավարժական կազմ և որակյալ ուսումնական բովանդակություն, ապա հասարակությունը իր կրթական պահանջմունքները բավարարելու է դպրոցից դուրս, իսկ վերջինս դառնալու է ձևական և անարդյունավետ հաստատություն: Ուստի կարևոր ենք համարում ուսումնական հաստատության ուսուցչի դերը կրթության որակի բարձրացման գործում, դրան ուղղված վերջինիս կողմից իրականացրած կառուցողական քայլերը և, որ ամենակարևորն է, փոխհամագործակցությունը սովորողի հետ՝ որպես կրթության առաջնային շահակից: Այս համատեքստում կարևոր ենք համարում ուսուցչի կողմից սովորողի ցանկացած նորորարական քայլերի խրախուսումը, վերջինիս ինքնուրույն գործելու պահանջմունքի բավարարումը:

Նախաձեռնողականությունը նորարարությունների հանգեցնող մտքերի ակունքն է: Նախաձեռնողականության հետ սերտ կապված խրթին ուղին ունի մի շարք դրական կողմեր: Այն մեկ հարթության վրա է բերում տարբեր մարդկանց՝ միավորելով նրանց հանուն մեկ գերագույն: Պակաս կարևոր չէ ինքնուրույնությունը, որի համար անհրաժեշտ նախապայմաններ են հանդիսանում որոշման կայացումը, ներքին ազատությունը, պատասխանատվության գիտակցումը, կայացման ձգտումը, ինչին հնարավոր է հասնել գիտելիքի, մասնագիտության նախընտրության և պահանջարկի համապատասխանությամբ, արժեհամակարգի ձևավորմամբ, մատչելի տեղեկատվության ապահովմամբ և այլն: Ինքնուրույնության խթանման համար անհրաժեշտ է կարևորել համապատասխան մոտեցումներն ու սպասումները ինչպես տարիքային տարբեր փուլերում, այնպես էլ կրթական տարբեր աստիճաններում:

Սովորողի ինքնուրույնության և նախաձեռնողական վարքագծի դրսևորումները դպրոցում կարելի է դիտարկել մի քանի տեսանկյունից: Եթե վերցնենք ուսուցչի

ուղղակի ներգործությունը սովորողի ինքնուրույնության և նախաձեռնողականության գործունեության բարձրացման վրա, ապա հարկ է արձանագրել, որ դա մեծապես կախված է վերջինիս մանկավարժական ու անձնային որակներից: Իսկ ի՞նչ են իրենցից ենթադրում այդ որակները:

Ուսուցչի մասնագիտական որակներն են՝

- հանդուրժողականությունը, սեփական աշխատանքը ծրագրելու և կազմակերպելու, ուսուցման գործընթացն արդյունավետ իրականացնելու, մասնավորապես ավանդական և ժամանակակից մեթոդները զուգորդված օգտագործելու, անվտանգ ուսումնական, հոգեբանական և դաստիարակող միջավայր ստեղծելու կարողություն;
- նորը զգալու և ընկալելու կարողություն, գենդերային անկողմնակալություն;
- քննադատական մտածելակերպ, սեփական գործունեությունը մշտապես վերլուծելու, վերանայելու, ճշգրտելու և կատարելագործելու ցանկություն և կարողություն;
- սովորողի իրավունքների պաշտպանի, երեխային համաձևավորողի, ուսումնադաստիարակչական գործընթացը երեխայի համար հեշտացնողի դերերը մասնագիտական բարձր որակով կատարելու ցանկություն և կարողություն;
- դպրոցի, դասարանի և նրանում կատարվող բոլոր իրադարձությունների և փոփոխությունների մասնակիցը լինելու պատրաստակամություն:
- կրթության ոլորտին և իր մասնագիտությանը վերաբերող հիմնախնդիրներին իրազեկ լինելու և դրանց լուծման ուղիների մասին սեփական կարծիք և ակտիվ մասնակցություն ունենալու գիտակցություն և կարողություն ¹:

Ուսուցչի անձնային որակներն են՝

- սերը երեխաների նկատմամբ , համբերություն, օբյեկտիվություն, անարդարության նկատմամբ անհանդուրժողականություն;
- քաղաքացիական օրինապաշտություն, քաղաքացու իրավունքներն ու պարտականությունները զուգորդելու գիտակցություն , հարգանք երեխայի ազատության և իրավունքների նկատմամբ ու դրանք պաշտպանելու պատրաստակամություն և կարողություն;

¹ Ա. Թոփուզյան, Մանկավարժական միտք, 2012, «Ժամանակակից ուսուցչին ներկայացվող պահանջները», էջ 13:

- մշտապես ինքնակրթությամբ և ինքնակատարելագործմամբ զբաղվելու գիտակցություն և մասնագիտական ու ընդհանուր զարգացումը պլանավորելու և իրականացնելու կարողություն²:

Այսպիսով, կարող ենք արձանագրել, որ կրթության ցանկացած ոլորտում անհնար է որևէ բարեփոխում իրականացնել առանց ուսուցչի մասնակցության և աջակցության: Նա պետք է գիտակցի բարեփոխումների անհրաժեշտությունը և դրանցում իր մասնակցության կարևորությունը, ունենա մասնագիտական անհրաժեշտ պատրաստվածություն և բարոյական որակներ: Կրթության որակի բարձրացման, սովորողի մեջ առաջնային կարողությունների ձևավորման համար կարևոր է նաև կրթության բովանդակությունը: Կրթության բովանդակությունը նորմատիվային փաստաթղթերի, ուսումնական նյութերի ամբողջություն է, որի մեջ ամփոփված է ի՞նչ ենք սովորեցնում հարցը: Այդ հարցը հատկապես էական է դառնում արագ փոփոխվող աշխարհում, քանի որ ժամանակի պահանջներին չհամապատասխանող բովանդակությունը չի կարող մոտիվացնել այսօրվա սովորողին³:

Ստացվում է ուսուցչն իր մարդկային ու մասնագիտական բարձր որակներով, ժամանակակից մեթոդների կիրառությամբ, սովորողի սեռատարիքային առանձնահատկությունները հաշվի առնելով՝ կարող է հասնել հանրակրթության պետական չափորոշչով սահմանված վերջարդյունքների դրական ելքի: Ուստի և սովորողի հաջողությունը այս համատեքստում ուղիղ համեմատական է ուսուցչի մասնագիտական և անձնային որակներին, քանզի այս պարագայում վերջինս ոչ միայն սովորեցնողի դերում է, այլ նաև համակարգողի ուղղորդողի, խորհրդատուի:

Սովորողի ինքնուրույնության և նախաձեռնողական վարքագծի մյուս օղակը հենց սովորողն է՝ կրթական համակարգի առաջնային շահակիցը: Այս պարագայում կարևոր է, որ սովորողն ինքնուրույն գա այն գիտակցմանը, որ այսօրվա ամբարած գիտելիքը, կարողությունն ու հմտությունը իր բարեկեցիկ ապագայի հիմնասյուներն են: Սակայն հատկանշական է, որ այս գիտակցումը հաճախ ժամանակավրեպ է դառնում, քանի որ կոնկրետ ժամանակահատվածում տեղի են ունենում լրջագույն բացթողումներ: Այս պարագայում խնդիրը պետք է դիտարկել այլ հարթության վրա: Սովորողն ունի հստակ իրավունքներ և պարտականություններ, որոնք պետք է քաջ

² Նույն տեղում, էջ 14:

³ https://www.moj.am/storage/uploads/00.Ardir_6.pdf Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման և կրթության բովանդակության գնահատումը՝ ՀՀ հանրակրթության բարեփոխումների համատեքստում, Երևան 2013, էջ 13:

գիտակցի: ՀՀ Հանրակրթության մասին օրենքի 20-րդ հոդվածը, որով սահմանվում են սովորողի իրավունքներն ու պարտականությունները, նշում է. «Ուսումնական հաստատություններում սովորողներն ունեն հավասար իրավունքներ և պարտականություններ: Դրանք սահմանվում են օրենքով և ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ: Սովորողն իրավունք ունի ստանալու հանրակրթության պետական կրթական չափորոշչին համապատասխան կրթություն⁴: Ստացվում է, որ սովորողները հաճախ շրջանցում են օրենքով նախատեսված իրենց իրավունքը՝ հիմնավորելով, որ նոր տեխնոլոգիաներն իրեն ավելի հանրամատչելի գիտելիք են տալիս, քան ուսումնական գործընթացի ընթացքում՝ ուսուցիչը: Անշուշտ, դժվար է համաձայնվել նմանօրինակ կարծիքների հետ, այդուհանդերձ սա ունի իր օբյեկտիվ պատճառները: Հատկապես միջին և ավագ դպրոցի սովորողները, ովքեր այս կամ այն չափով տիրապետում են SՀS գործիքներին, նոր տեխնոլոգիաներին, համացանցային տեղեկատվական հարթակներին, այլևս չեն բավարարվում դասարանային գիտելիքներով: Հենց նմանօրինակ խնդիրների լուծմամբ է պայմանավորված կրթական համակարգի արդիականացումը, նոր ու հետաքրքիր մեթոդների ու հնարների ներդրումը դպրոցում, SՀS դասերի, հետազոտական ու անհատական աշխատանքների իրականացումը, դասի ընթացքում տեսաֆիլմերի դիտումն ու տեսասահիկների պատրաստումը: Նման համալիր միջոցառումներն ունակ են ամենաանտարբեր սովորողին անգամ բերել դեպի դասը:

Ստացվում է, որ ուսուցիչը կառավարելի է դարձնում սովորողի մուտքը համացանց՝ դա օգտագործելով ի շահ նրա: Արդյունքում՝ սովորողը կտրվում է զանազան անբովանդակ համացանցային հարթակներից՝ տեխնոլոգիան օգտագործելով տեղեկատվության հավաքագրման, ընթերցանության և այլ օգտակար նպատակներով: Նման նորորարական մոտեցումները հիմնականում արդյունավետ են աշխատում, քանի որ սովորողն ազատ ժամանակ ինքնուրույն է գործում, նախաձեռնում հետաքրքիր նախագծեր ու կիրառում դրանք: Սովորողի ինքնուրույնության և նախաձեռնողականության առաջխաղացումը մեծապես կարելի է կապել նաև նախագծային ուսուցման հետ:

Ուսուցման նախագծային մեթոդը հետազոտական, ստեղծագործական մեթոդների համադրություն է, որի կենտրոնում սովորողն է: Այստեղ ուսուցչի մասնակցությունը սահմանափակվում է մշակողի, համակարգողի, փորձագետի, խորհրդատուի դերով: Այստեղից կարելի է եզրահանգել, որ նախագծային մեթոդի հիմնական նպատակը սովորել սովորեցնել սովորողին՝ ամեն կերպ խթանելով

⁴ <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=74345> ՀՀ Հանրակրթության մասին օրենք

վերջինիս ինքնուրույն գործելու, պրպտելու, գտնելու, գիտելիքը գործնականում կիրառելու, սեփական կարծիքն ու դիրքորոշումն առանց այլ ազդակների ներգործության հայտնելու կարողության ձևավորումն ու զարգացումն է :

Վերջին տասնամյակներում նախագծային մեթոդի ներդրումը մի շարք առաջավոր երկրների կրթական համակարգերում, գալիս է փաստելու, որ նախագծային ուսուցման գերխնդիրն է սովորողներին տալ հնարավորություն գործնական խնդիրների կամ առաջադրանքների լուծման ընթացում ինքնուրույն ձեռք բերել գիտելիքներ: Ցանկացած նախագծի հիմնական նպատակն է տարբեր կարողությունների ձևավորումը, որոնք ժամանակակից մանկավարժության մեջ անվանում են անձնային համալիր առանձնահատկություններ: Այն է՝ գիտելիքների, հմտությունների, արժեքների փոխկապակցում, ինչպես նաև համապատասխան իրավիճակում նրանց հավաքագրում և կիրառելու պատրաստակամություն:

Սովորողի մոտ վերը նշած կարողականությունները նախագծային մեթոդի օգնությամբ կարելի է զարգացնել նաև անգլերենի դասի ընթացքում: Օրինակ կարելի է իրականացնել ինտերակտիվ նախագծային աշխատանք: Անգլերենի ուսուցիչը սորտորեն կհամագործակցի տեխնոլոգիայի և աշխարհագրության ուսուցչի հետ: Նախօրոք կազմած պլանի համաձայն՝ դասարանը կբաժանվի խմբերի: Ճանապարհորդություն թեմայի շրջանակներում սովորողները կունենան որոշակի ժամանակ ընտրելու իրենց նախընտրելի թեման, թեմայի շուրջ անգլերեն լեզվով տեղեկատվություն կհավաքեն, կպատրաստեն սահիկաշար: Արդյունքում՝ սովորողները ձեռք կբերեն միանգամից համալիր գիտելիքներ ու հմտություններ մի քանի ուղղություններով՝ տեղեկություն կստանան կոնկրետ երկրի, դրա քաղաքների, տեսարժան վայրերի մասին, տեղեկատվությունը կներկայացնեն անգլերեն լեզվով, իսկ սահիկաշարի պատրաստման արդյունքում կզարգանա նրանց SՀS ոլորտի գիտելիքները: Ուսուցիչը կարող է թույլ տալ, որ խմբերը գնահատվեն ինքնազնահատմամբ՝ արդյունքում ստեղծելով արդյունավետ հետադարձ կապ:

Այսպիսով, կարող ենք արձանագրել, որ ավանդական դասից դուրս սովորողը հնարավորություն ունեցավ համատեղելի դարձնել սեփական հետաքրքրությունները, երազանքները ուսումնառության գործընթացի հետ: Այս համատեքստում մեթոդի կիրառումը առանձնակի ուշադրության է արժանի հատկապես միջին և ավագ դպրոցներում՝ հաշվի առնելով սովորողների սեռատարիքային առանձնահատկությունները:

1.2 Սովորողի ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը անգլերենի դասավանդման ընթացքում

Ուսումնական գործընթացքում ի թիվս մի շարք խնդիրների, հատկապես կարևորվում է ստեղծագործական մտածողության ձևավորումը պատմելու տեսակների կիրառման ճանապարհով, որը թույլ է տալիս ինքնուրույն մտածել, կարողանալ հայտնել սեփական կարծիքը և հիմնավորել այն:

Կարծում ենք, ակտիվ ուսուցման մեթոդը ամենաարդիականն է, քանի որ մեր օրերում առավել քան կարևորվում է օտար լեզվի ակտիվ տեսական և գործնական իմացությունը, որն էլ իր հերթին կարող է նպաստել սովորողի մոտ ստեղծագործական դրսևորումների զարգացմանը: Անգլերենն այն միջազգային լեզուն է, որով հաղորդակցվում է աշխարհի բնակչության գրեթե մեկ չորրորդը: Այն մոտ 60 ինքնիշխան պետությունների պաշտոնական լեզուն է, ուստի այս լեզվով համապատասխան գրականության, մեդիա արտադրանքի բազմազանությունը թույլ կտա սովորողին ստեղծագործ կերպով մոտենալ առարկայի ուսումնասիրությանը: Արդեն իսկ իրողություն է, որ դասավանդման մի շարք հնարների կիրառումը ուսուցչին թույլ է տալիս կառավարելի դարձնել դասարանը: Եթե դասը հետաքրքիր է, ակտիվ, ապա սովորողը հաճույքով է մասնակցում դասին:

Պայմանականորեն դասավանդման մեթոդները կարելի է բաժանել 2 խմբի՝ ավանդական և ժամանակակից: Ավանդական ենք անվանում զննական, բացատրական այն մեթոդներին, որոնց հիմքում ընկած է գիտելիքի պարզ փոխանցումը սովորողին, իսկ ժամանակակից մեթոդական համակարգը ոչ թե նախատեսում է ուսուցչի կողմից պատրաստի գիտելիքի մատուցում, մտապահում և վերարտադրություն, այլև ուսուցման ակտիվ ճանաչողական և պրակտիկ գործունեության ընթացքում գիտելիքի, հմտության, կարողության ձեռքբերում: Ինտերակտիվ մեթոդամանկավարժական հնարներից անգլերենի դասաժամին կարելի է կիրառել.

- ✓ Մտագրոհ
- ✓ Մ-աձև աղյուսակ
- ✓ Մտքերի քարտեզագրում
- ✓ Շրջագայություն անցած թեմաների էջերով
- ✓ ԳՈՒՄ

Նմանօրինակ հնարների կիրառումը սովորողի առաջ բացում է ստեղծագործ մոտեցումներ ցուցաբերելու լայն հնարավորություններ: Այս կերպ դասի փուլերը

հստակ տարանջատվում են, լրացնում միմյանց, ինչն իր հերթին նպաստում է, որ դասարանը չկորցնի ակտիվությունը:

Ստեղծագործական ունակությունների զարգացման, ինքնուրույն խոսքի ձևավորմանը խթանող ևս մի հնար է «Գուշակություն» հնարը: Սովորողների հետաքրքրությունը խթանելու նպատակով կարելի է նյութի հիմնական կարևոր հասկացությունները կամ վերնագիրը թերթիկների վրա գրել, կտրատել առանձին բառերի և պահել դասասենյակում՝ աչքից հեռու տեղերում: Դասը սկսելուց առաջ առաջարկել սովորողներին գտնել դրանք և համադրելով ստանալ վերնագիրը կամ գլխավոր միտքը: Կարելի է առաջարկել նաև ստացածը կարդալով գուշակել՝ ինչի մասին է դասը, կարծիքները լսել և առաջարկել ուսումնասիրել բուն դասանյութն ու ընդհանրություններ կամ տարբերություններ գտնել գուշակածի ու դասանյութի միջև⁵:

Անգլերենի դասին կարելի է նաև մտածողության հմտություններ զարգացնելով իրականացնել այս հնարը: Օրինակ՝ կարող եք առանձին թղթերի վրա գրել «snow», «snowman», «a coat», բառերը և աշակերտներին առաջարկել գտնել այն հասկացությունը, որը միավորում է այս բառերը: Պատասխանն է՝ winter: Արդյունքում սովորողները քննարկում են, կարծիքներ հայտնում, ավելի բարդ օրինակների պարագայում կարող են օգտվել համացանցից, բառարաններից: Ստացվեց, որ դասի մեջ ուսուցիչը մի հետաքրքիր կայծ դրեց՝ նպասելով, որ դասարանը համակարգված աշխատի:

Առհասարակ ցանկացած փոխգործուն հնարի կիրառման ժամանակ սովորողները ձեռք են բերում ինքնուրույնություն, սովորում են աշխատել թիմերով՝ մեկը մյուսին օգնելով, ազատվում են տարբեր տեսակների բարդույթներից, վախերից, սովորում են լսել միմյանց, զարգանում են նրանց մտածելու, երևակայելու, ստեղծագործելու կարողությունները: Նմանօրինակ աշխատանքների ժամանակ աշակերտը սովորում է նաև օգտվել S<S մի շարք գործիքներից: Անգլերենի դասին կիրառվող տարատեսակ փոխգործուն մեթոդների առկայությունը սովորողին օժտում է հետևյալ հմտություններով՝

- ինքնուրույնություն;
- կոլեկտիվ աշխատանքում սեփական ներուժը կիրառելու կարողություն;
- մեղիահմտությունների զարգացում;
- հետազոտելու, համացանցում որոնելու հմտություններ;
- թվային միջոցները գործածելու հմտություններ;

⁵ <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/georgien/16023.pdf> Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, 2020, էջ 23:

- տեխնոլոգիական հմտությունների զարգացում;
- ճաշակի զարգացում;
- անկաշկանդ ինքնարտահայտվելու կարողություն, ինքնահսկում:

Ազդերենի ուսուցման շրջանակներում կարելի է օգտագործել զանազան դիդակտիկ պարագաներ: Շատ դեպքերում դրանք կարող են պատրաստել հենց սովորողները, որն էլ լրացուցիչ խթան կարող է հանդիսանալ ստեղծագործական կարողությունների զարգացման համար: Այսպիսով, ակտիվացնելով սովորողների տեսադական զգայարանը՝ ուսուցիչն ամբողջապես կենտրոնացնում է աշակերտի ուշադրությունը, նախապատրաստում վերջինիս դասին: Ուսուցիչը, անզերենի ուսուցման շրջանակներում, շատ հաճախ կարող է ստեղծել միջառարկայական կապեր՝ թույլ տալով սովորողին խոսել իր հետաքրքրությունների մասին:

Ինչպես արդեն նշել էինք՝ կրթության մատչելիությունն ու հասանելիությունը հասարակության զարգացման ու առաջընթացի հիմնական անկյունաքարերից են, ուստի նորագույն տեխնոլոգիաներով հեղեղված այս ժամանակաշրջանում մանկավարժի գործառույթներից է նաև սովորողին դեպի կրթություն շահագրգռելը, մոտիվացնելը, խոսուն ու գործնական օրինակներով կրթության դերն ու նշանակությունը կարևորելը, վերջինիս մոտ ինքնուրույնության, նախաձեռնողական ու ստեղծագործական ունակությունների ձևավորելը:

Անզերենի դասաժամին ստեղծագործական ունակությունների զարգացման եղանակներից է նյութի վերարտադրումը: Կարելի է առանձնացնել պատմելու հետևյալ տեսակները.

- մանրամասն կամ բնագրին հարազատ պատմել;
- համառոտ պատմել;
- ընտրովի պատմել;
- դատողություններով կամ մեկնաբանություններով պատմել;
- ձևափոխված պատմել;
- ստեղծագործաբար պատմել, շարունակելով պատմել;
- պատմել որպես մասնակից և պատմել որպես ականատես⁶:

Ձևափոխված կամ վերափոխումներով պատմելու տեսակներից է դատողություններով պատմելը: Դատողություններով պատմելիս աշակերտները սովորում են ոչ միայն պատմել փոփոխություններով, այլ նաև վերլուծել գործող

⁶ Ջ. Գյուլամիրյան, Մայրենիի ուսուցման մեթոդիկա, Երևան, 2018, էջ 163

անձանց կերպարները, վարքը, կարծիք կազմել նրանց մասին, հիմնավորել նրանց գործունեությունը, այդ մասին դատողություններ ու եզրահանգումներ կատարել: Դատողություններով պատմելու կարողության հիմքերը դրվում են դեռևս առաջին դասարանում, երբ աշակերտներին հանձնարարվում է ոչ միայն վերարտադրել կարդացածը, այլ նաև գնահատել, մեկնաբանել գործողություններ ընթացքը, հիշել սեփական կենսափորձը, գուգորդումներ ներկայացնել այդ կապակցությամբ, վերլուծել կերպարների և գործող անձանց նկարագիրը՝ այն համադրելով իրենցի հետ, դիտարկել նրանց արժեհամակարգը, որոշել չարն ու բարին, անհրաժեշտն ու ոչ պիտանին⁷:

Մասնավորապես դատողություններով պատմելու տեսակն օգնում է սովորողի մոտ կապակցված խոսքի, ստեղծագործական մտքի զարգացմանը, բացի այդ սովորողն ինքն է կառուցում իր խոսքը. ստացվում է որ ստեղծագործական մտքի զարգացմանը զուգահեռ ամրակայվում են նաև վերջինիս լեզվական գիտելիքները:

Կարծում ենք կրթության ոլորտում առկա խնդիրների հաղթահարումը մեծապես կախված է նաև այն հանգամանքից, որ սովորողի ու ուսուցչի միջև գործի համագործակցություն, վստահություն, և հարգանք: Մանկավարժական այս մոտեցումը ժամանակի ընթացքում հնարավորություն կտա լուծել մեր առջև դրած խնդիրը, այն է՝ սովորողի մոտ զարգացնել ինքնուրույն ու նախաձեռնողականություն: Իհարկե, կարևոր են նաև նորարարական մոտեցումները, որոնք անհրաժեշտ են աշակերտներին մոտիվացնելու, ուսուցումը հետաքրքիր ու մասնակցային դարձնելու համար: Սակայն նշենք նաև, որ չենք բացառում նաև ավանդական մոտեցումների օգտագործումը՝ հարց ու պատասխանը, նյութը վերհիշելը, վարժանքները, ուսուցչի բացատրական խոսքը, որոնք այսօր էլ կարևոր են ու անհրաժեշտ ուսուցման համար:

Այսպիսով, աներկբա է, որ ժամանակակից կրթության առանցքային հիմնախնդիրներից է ստեղծագործ, անկախ գործող, նախաձեռնող ու նախագծող սերնդի ձևավորումը: Հենց այս կարողությունների ձևավորմամբ է պայմանավորված մարդկության առաջընթացը, որն այսօր աննախադեպ կերպով շոշափելի է դարձել:

⁷ Զ. Գյուլամիրյան, մայրենիի ուսուցման մեթոդիկա, Երևան, 2018., էջ 169

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսումնասիրության ընթացքում կատարեցինք հետևյալ արձանագրումները.

Այսպիսով, կարող ենք արձանագրել, որ անգլերենի ուսուցումը հանրակրթական դպրոցում կարող է ունենալ բարձր արդյունավետություն, եթե ուսուցումը զուգորդվում է ակտիվ մեթոդական հնարներով: Իհարկե, ավանդական եղանակով նույնպես կարելի է վարել դասը, այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով ժամանակակից աշակերտների պահանջները, կարծում ենք, որ ավելի շատ պետք է լսելի լինի հենց նրանց խոսքը, իրենք պետք է բացահայտեն այս կամ այն հմտությունը, կարողությունն ու գիտելիքը, անհատական կամ խմբային եղանակով պետք է հետազոտեն, պրպտեն, տեղեկություններ հավաքեն դասի թեմայի շուրջ, ներկայացնեն, բանակցեն ու ինքնադրսևորվեն:

Ծավալուն ու երկար շարադրանքը, ուսուցչակենտրոն ուսուցումը ոչ միշտ է հանգեցնում այն վերջնարդյունքներին, որոնք սահմանված են կրթության պետական չափորոշչով: Կարևոր ենք համարում նաև այն միջավայրը, որում աշակերտը իրեն ապահով ու հանգիստ կզգա, հետևաբար ստացած գիտելիքը կարող է հեշտությամբ ընկալվել ու մնայուն դառնալ: Դասի ընթացքում ուսուցիչը պետք է հաշվի առնի բոլոր սովորողների պահանջներն առանձին-առանձին: Քարտային կամ անհատական առաջադրանքները կարող են կազմվել մի քանի բովանդակային մակարդակներով, որպեսզի բավարարեն հետ մնացող սովորողներին ևս, եթե կան այդպիսիք: Ինչու չէ՞ կարևոր է նաև բարոյահոգեբանական միջավայրը. յուրաքանչյուր սովորող պետք է դասի ընթացքում իրեն կարևոր զգա:

Անշուշտ, մեր թվարկած հմտություններն ու կարողությունները սովորողը ձեռք կբերի այն պարագայում, երբ ուսուցիչը ճիշտ ու կառուցողական է վարում դասը՝ հաշվի են առնված սովորողների անհատական պահանջները, դասը հագեցած է դիդակտիկ նյութերով ու զննական պարագաներով, դասին կիրառվում են մի շարք ակտիվ մեթոդներ, որոնք կարող են ոգևորել սովորողին ու պահել ակտիվ դաշտում:

Լիահույս ենք, որ սույն հետազոտությունը խթան կհանդիսանա մեզ՝ ուսուցիչներին համար մոտիվացվել դեպի նորը և մոտիվացնել սովորողին:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հենվելով հետազոտության արդիականության և հետազոտության արդյունքում մեր կատարած արձանագրումների վրա՝ բերենք մի քանի առաջարկություններ.

- Անգլերենի դասավանդման շրջանակներում կարելի է կիրառել դերախաղ, բեմադրել ուսուցանվող արձակ նյութը, ապա T-աձև աղյուսակի կիրառությամբ դասդասել հերոսների դրական ու բացասական հատկանիշները: Սա թույլ կտա սովորողների մոտ ձևավորել քննադատական մտածողություն ու ստեղծարարություն;
- Կիրառելով Վեննի դիագրամ, քառաբաժան մեթոդամանկավարժական հնարները՝ նույնպես կարելի է հարթակ ստեղծել, որ սովորողն ակտիվ կերպով արտահայտի սեփական դիրքորոշումը՝ հատկանշավորի, դասդասի, ընդհանրացնի, նմանություններ ու տարբերություններ գտնի ուսուցանվող նյութի վերաբերյալ;
- Իմացական գործողությունների բոլոր տեսակների կատարելագործումը հենվում է սովորողի խոսքի զարգացման վրա: Մասնավորապես անգլերենի դասավանդման պարագայում պետք է վերջինիս հետ պահել մեխանիկական, անգիր արած խոսքային դրսևորումներից: Ցանկացած օրինակ, կանոն, առհասարակ միտք պետք է հնարավորինս կշռադատված և մատչելի լինի, որպեսզի բառապաշարի հարստացումը լինի կայուն:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ա. Թովուզյան, Մանկավարժական միտք, 2012, «Ժամանակակից ուսուցչին ներկայացվող պահանջները»:
2. Զ. Գյուլամիրյան, Մայրենիի ուսուցման մեթոդիկա, Երևան, 2018:
3. https://www.moj.am/storage/uploads/00.Ardir_6.pdf
Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման և կրթության բովանդակության գնահատումը՝ Հայաստանի հանրակրթության բարեփոխումների համատեքստում Երևան 2013:
4. <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=74345> ՀՀ Հանրակրթության մասին օրենք:
5. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/georgien/16023.pdf> Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, 2020: